

ova zapovijed dovodi do puta ljubavi i poštivanja ljudskog života kao dara. U riječima Isusa Krista zapovijedi ljubavi o kojima „visi Zakon i proroci“ (usp. Mt 22,40) stavljene su jedna drugoj uz bok: zapovijed ljubavi prema bližnjemu uz zapovijed ljubavi prema Bogu. Crkva je od samih svojih početaka stajala ubojstvo među tri najvećega grijeha - uz preljub i otpad od vjere.¹¹ „Namjerna odluka da se nedužno ljudsko biće liši svoga života, s moralnog je stajališta zla, i nikad ne može biti dopuštena, ni kao svrha niti kao sredstvo za dobar svršetak.“, piše papa.¹² Nikakva vlast niti zakon ne mogu promijeniti ovo pravo svakog čovjeka, ne mogu ga zakonito nametnuti niti dopustiti. Pravo na život jednako je pred svima te ne postoje nikakvi izuzeci, pravila ni privilegiji po kojima bi se to moglo nijekati. Pred svima i u svemu, svaki je život apsolutno jednak i važan.

Ljudsko dostojanstvo u svjetlu pastoralne Konstitucije „Gaudium et spes“

Kršćanstvo donosi radikalnu promjenu u pogledu na čovjeka. Ono briše razlike između vjernika i nevjernika, između rasa i naroda. „Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on stvori, muško i žensko stvori ih (Post 1,27).“ Po ovoj rečenici kršćanska etika izdiže čovjeka iznad svih stvorenja koja ga okružuju i koja su zapravo stvorena da mu služe i da mu budu sredstvo. „Pa što je čovjek da ga se spominješ, sin čovječji te ga pohodiš? Ti ga učini malo manjim od anđela, slavom i čašću njega ovjenča. Vlast mu dade nad djelima ruku svojih, njemu pod noge sve podloži (Ps 8,5-7).“ Skoro svi vjernici i nevjernici imaju isto uvjerenje da je sve na zemlji uređeno prema čovjeku kao svom središtu i vrhuncu.

No što je čovjek? Filozofska razmišljanja i odgovori, čini se, ipak nisu dali konačno rješenje o pitanju samoga čovjeka jer čovjek je još uvijek smeten i tjeskoban u vremenu u kojem živi. Zato Crkva, na Drugom vatikanskom saboru, pastoralnom konstitucijom *Gaudium et spes*, poučena božanskom objavom, može dati svoj odgovor na ova pitanja da bi se ocrtao pravi položaj čovjeka, da bi se obrazložile njegove slabosti i da bi se ujedno moglo priznati njegovo dostojanstvo i poziv. Čovjek je po svojoj naravi društveno biće i bez odnosa s drugima ne može ni živjeti, ni razviti svoje sposobnosti.¹³

Crkva otkriva da je čovjek, često ne htijući priznati Boga kao svoje počelo, poremetio sav sklad sa samim sobom, s drugim ljudima i svim stvorenjima. Zbog toga sav život ljudi, i pojedinaca i skupina, pruža sliku borbe.¹⁴ Čovjek postavljajući sebe kao Boga, zaboravlja da postoji drugi i tako se sam guši u svom egoizmu i hedonizmu. Čovjekov bližnji postaje čisto sredstvo i time svako ljudsko dostojanstvo gubi svoju vrijednost. Neki u svojim nečistim željama i interesima ne prezaju ni pred ubojstvom. Bog je povjerio ljudima uzvišenu zadaću da održavaju život i zato čovjek ne smije ići protiv samog sebe.¹⁵

Čovjek mora na kraju krajeva shvatiti da je slobodan i da je iznad drugih stvorenja, ali ipak nije iznad sebe i iznad drugog čovjeka. Iznad njega ima Bog koji je svakog čovjeka stvorio iz ljubavi. Zato neka svima bude očito da se ljudski život nikada ne ograničava na ovaj svijet niti se može po njemu mjeriti i shvatiti, nego da je uvijek u vezi s vječnim određenjem ljudi.

¹³ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu* (7.XII.1965.), br. 12, u: *Dokumenti*, Zagreb, 1986. (dalje: GS)

¹⁴ Usp. GS, br. 13

¹⁵ Usp. GS, br. 51

OBITELJ U SLUŽBI EVANGELIZACIJE

fra Filip Čogelja

Ne može se govoriti o evangelizaciji, a preskočiti važnost i ulogu roditelja u vjerskom odgoju djece. Roditelji su prvi odgojitelji i igraju presudnu ulogu u životima svoje djece. Oni su prvi učitelji, kako osnovnih ljudskih i društvenih, tako i religioznih vrlina. Kao takvi oni su i najodgovorniji za izgradnju religioznih slika o sebi, drugima i o Bogu. Nažalost, nisu svi roditelji svjesni veličine svog odgojiteljskog poziva niti uloge u oblikovanju osobnosti i religioznosti svoje djece. U ovom ćemo tekstu, u kratkim crtama, istaknuti važnost roditelja i cijele obitelji u vjerskom odgoju djece. Posebnu pozornost posvetit ćemo (ne)ispravnim slikama Boga koje u odgoju kršćanskih vrlina kod djece ostaju utisnute kroz cijeli život.

Odgov u kršćanskoj perspektivi i važnost obitelji

Crkvi u svom poslanju, tj. u službi naviještanja i prenošenja vjere u Isusa Krista, odgoj je od posebne važnosti. To se vidi, primjerice, u činjenici da je Crkva na Drugom vatikanskom koncilu temi - odgoja posvetila cijeli dokument (*Gravissimum educationis. Deklaracija o kršćanskom odgoju*). Kršćaninom se ne rađa, već postaje odgojem i svakodnevnim življenjem kršćanskih vrednota.

Kršćanski odgoj ima dvostruki cilj: s jedne strane pripravlja i omogućava vjeru, a s druge brine se za rast i osnaženje vjere kršćanina. Odgoj je prije svega usmjeren na

izgradnju cjelovitosti osobe, na njezinu naravnu i nadnaravnu dimenziju. On upućuje osobu na Boga koji joj nudi ostvarenje u okviru ovozemaljskog života i spasenje u vječnosti. Omogućuje joj shvatiti da je stvorena s ciljem, a Bog, u ostvarenju svoga plana, računa s njom. Drugim riječima, vjerski odgojitelji nisu samo učitelji koji posreduju neko znanje, već su svjedoci vjere koji su iskusili nešto od stvarnosti Božje.

Kršćanski odgoj počiva na istinama kršćanske vjere, osobi i poruci Isusa Krista. Naravno, oslanja se i na milost Božju i na Božju pedagogiju po kojoj je Bog Otac svih ljudi, a mi smo međusobno braća i sestre. Odgoj u kršćanskom smislu, dakle, podrazumijeva suradnju s milošću Božjom u izgradnji pravog i savršenog kršćanina. O tomu svjedoči i sv. Pavao u poslanici Titu gdje kaže: „Pojavi se milost Božja, spasiteljica svim ljudima, koja nas odgaja...“ (Tit 2, 11). Odnos otac-dijete temeljni je pedagoški odnos. Ništa manje nije važna ni temeljna istina o identitetu čovjeka – da smo stvoreni na sliku Božju. Iz našeg identiteta proizlazi i naše poslanje. Drugim riječima, u činjenici da smo stvoreni na sliku Božju krije se čitav jedan odgojni program. Bog koji nam se približio i otkrio u Kristu, njega nam je dao za učitelja i za uzor. Stoga primjer njegova života, zapisan u

¹¹ Usp. EV, br. 54

¹² EV, br. 57

evanđeljima, postaje temelj i mjera za naš kršćanski odgoj.

Obitelj je prirodna sredina i najbolji ambijent za odgoj djece; za odgoj za solidarnost i odgovornost, poštivanje drugih itd. Obiteljski način života razvija čuvstvena nagnuća koja su preduvjeti i „uganoni kameni“ žive vjere. Brak, utemeljen od Boga, kao osnova obitelji u kršćanskom smislu služi osim pojedinačnom dobru, posvećenju i spasenju supružnika i izgradnji društva. Obitelj je kolijevka i osnovna stanica društva. Ona je istodobno i prvo i trajno mjesto odgoja i duhovnog rasta, ne samo jedne osobe nego i čitavog naroda. Drugim riječima, ona je žarište civilizacije ljubavi. U obitelji djeca stječu prvo iskustvo zdrave ljudske zajednice i Crkve, a po njoj se i uvode u ljudsku zajednicu i u Božji narod. Prava kršćanska obitelj od neizmjerne je važnosti za život i napredak samoga Božjeg naroda. I ne samo to – ona je preduvjet opstanka i napretka društva u cjelini. Naime, nemoguće je i zamisliti društvo koje bi temeljilo svoj razvoj bez obitelji. Kao takva ona zaslužuje pažnju i podršku svih.

Odgoj i stvaranje slike o Bogu

Za ispravan odnos s Bogom i razvoj vlastite duhovnosti nužno je imati ispravnu sliku Boga. Sliku Boga kao oca mi uglavnom gradimo na temelju znanja i iskustva kojeg imamo iz odnosa s našim zemaljskim ocem. Iz religioznog ponašanja ljudi možemo sa sigurnošću ustvrditi da mnogi ljudi imaju krivu ili iskrivljenu sliku Boga. Naime, kako nas vjera uči, čovjek je ograničeno biće i nikada ne može do kraja shvatiti tko je Bog niti, pak, može ispravno u cijelosti odgovoriti na to pitanje. Bog

uvijek ostaje misterij. Stoga je čovjek u neprestanoj opasnosti da na mjesto Boga postavlja različite idole svojih želja, potreba ili sklonosti. Da bi navedenu opasnost izbjegao, čovjek je pozvan neprestano „razbijati“ svoju nesavršenu, ljudsku sliku o Bogu i neprestano se nadahnjujući na Isusovoj Objavi, usvajati i graditi pravu sliku Boga.

Religioznost nije nešto što dobivamo rođenjem i što je u nama, već se rađamo sa sposobnošću za religiozno. Ona se razvija kasnije pod utjecajem okoline, osobito u ozračju obiteljske atmosfere i primjera roditelja. Da bi se dijete razvijalo normalno i uravnoteženo, što također utječe i na zdrav razvoj religioznosti, najvažnija je pozitivna i ugodna obiteljska atmosfera. Roditelji koji prakticiraju vjeru i pokazuju svoje religiozne osjećaje pozitivno utječu na razvoj religioznosti jer djeca u ranoj dobi svoga djetinjstva rado oponašaju roditelje.

U 4. godini svoga života dijete već sebi stvara sliku Boga koji zahtijeva odanost i poštovanje, izgrađenu kroz odnose s roditeljima, s naglaskom na oca. Između 5. i 7. godine dijete spoznaje razliku između Boga i roditelja. Roditelji više nisu bezgrešni, svemoćni i oni koji sve znaju. I dalje se vjera bolje prenosi neverbalnom nego verbalnom komunikacijom. U razdoblju adolescencije mladi prvi put zauzimaju osobni stav prema religiji pod pritiskom potrebe za autonomijom i afirmacijom vlastite osobnosti. Mladi otkrivaju smisao za prijateljstvo te ga primjenjuju na Boga, shvaćajući ga kao svoga najboljeg prijatelja. Vrlo je važno da u ovom razdoblju stečene spoznaje o Bogu ostaju u psihi osobe cijelog života i koja se teško mijenja.

Da bismo imali pravu vjeru, nadu i ljubav prema nebeskom Ocu, nužno je imati sliku Njega kakav on uistinu jest. Mi pojam Boga kao oca uglavnom stječemo na temelju znanja i osobnog iskustva o svome vlastitom zemaljskom ocu. Ako je naš zemaljski otac bio pun ljubavi, razumijevanja i strpljenja prema svome djetetu, mi ćemo tada u svojoj psihi stvoriti pozitivnu i pravu sliku oca i Boga. Iako ovdje govorimo o ocu, majka ima jednako važnu ulogu u razvoju religioznosti i stvaranju slike o Bogu.

Slika nemoćnog Boga stvara se u obitelji u kojoj otac nije bio istinski autoritet, nego

slaba i labilna ličnost, osoba opterećena osjećajem manje vrijednosti, strahom i tjeskobom pred odgovornošću. Naravno da ovakva slika Boga ne može biti privlačna i da takav Bog ne može biti čovjeku oslonac u tjeskobnim situacijama života. Ako otac nema razumijevanja za nestašluke svoje djece, već svoj očinski autoritet gradi isključivo na kažnjavanju djece, onda se kod njih stvara slika Boga kao nemilosrdnog Oca. Dijete koje ima oca koji se ne brine dovoljno za svoju obitelj i koga nikada nije u cijelosti upoznalo, imat će sliku Boga kao nezainteresiranog (deističkog), odsutnog Boga.

Nadalje, sliku trgovačkog Boga imaju djeca čiji roditelji svoju ljubav uvjetuju dobrim ponašanjem djece. Osobe koje doživljavaju Boga kao strašnog i dalekog, Boga koji se ne zna i ne želi šaliti, koji je nezadovoljan i mrzovoljan imale su oca koji se nije znao ili nije želio igrati i šaliti s njima, koji je sve shvaćao ozbiljno i prezahtjevno. Kako bi najbolje prenio djeci sliku milosrdnog Boga, otac treba biti milosrdan i blag. Prava kršćanska slika Boga je da je on zainteresiran Bog koji se brine za svoju djecu. Sliku dobrog Boga, o čijoj su dobroti puni pohvale biblijski psalmi (Ps 25,8; 33,5; 52,10; 145,8-9), roditelji prije prenose poticanjem djece na dobro i svjedočenjem dobra, nego postavljanjem moralizirajućih obrazaca. Roditelji koji nesebično i bezuvjetno vole svoju djecu najbolje pridonose shvaćanju Boga kao onog koji bezuvjetno ljubi.

Roditelj – posrednik vječnih vrednota

Milošću sakrametna ženidbe roditelji primaju odgovornost i povlasticu naviještati vjeru svojoj djeci i tako ih od najranije dobi uvoditi u otajstva vjere i činiti ih sudionicima crkvenoga života.

Roditelje su prvi i povlašteni odgojitelji svoje djece ispred svih drugih odgojitelja, učitelja, nastavnika, itd. što znači da je njihova uloga nenadomjestiva. Kao takvi pozvani su da u prvom redu stvore skladno obiteljsko ozračje, prožeto ljubavlju i odanošću prema Bogu i ljudima, takvo koje će pogodovati punom osobnom i društvenom razvoju djece.

Po roditeljima djeca primaju klicu vjere i po njihovim unutarnjim odnosima po prvi puta primaju sliku onoga koga štiju – Boga. Svoju odgovornost svjedoče ponajprije stvaranjem obitelji u kojoj su nježnost, praštanje, vjernost inesebično služenje svojesvrсно pravilo života. U obitelji se djeca uče odricanju, ispravnom rasuđivanju i vladanju sobom što su kreposti koje doprinose stvaranju i razvitku prave slobode. Roditelji su pozvani, po poslanju koje su primili, učiti djecu moliti se i otkrivati zvanje djece Božje, kako u obitelji, tako i u župnoj zajednici. I u obitelji, koja je kućna Crkva, i u župnim aktivnostima roditelji su pozvani razvijati kršćanske vrline kod djece koje će ih nositi kroz cijeli život.

POJAM I ULOGA CRKVENIH POKRETA

Pojam „pokret“

Prije obrade teme uloge i stanja crkvenih pokreta smatram važnim objasniti pojam „pokret“, a potom proučiti shvaćanje pokreta u Crkvi što u posljednje vrijeme izaziva žustru raspravu. S jedne strane radi se o njihovu neprihvatanju, a s druge strane o gorljivoj obrani i poticajima. Ponekad razilaženja u mišljenjima prelaze u aktivno i osjetljivo sučeljavanje i podjele. Zbog toga je nužno uspostaviti dijalog da bi se našlo rješenje za trenutnu situaciju i spriječio daljnji porast nerazumijevanja.

Etimološki gledano riječ pokret¹ označava neko kretanje, gibanje, previranje. Ono što je vlastito pokretima jest da oni nastaju, a ne osnivaju se. Zbog toga u početku opstojе kao nestrukturirane skupine koje se postupno mogu razviti u organizacije ili se institucionaliziraju.² Kada se govori o pokretu, uvijek se radi o društvenomu, kolektivnom, grupnom ponašanju ljudi. Glavna obilježja pokreta su: pripadnike pokreta ujedinjuje zajednički duh i ideja vodilja, okupljanje se uvijek događa oko nekog vođe, ono po čemu se prepoznaju pripadnici pokreta je praktično ponašanje koje snažno karakterizira pripadnike pokreta i pripadnici pokreta imaju zajed-

fra Ante Prološić

nički vjernički ili ideološki sadržaj, ista uvjerenja, ideje i način rješavanja određenih problema.³

Crkveni su pokreti stvarnost u suvremenoj Crkvi. Među suvremenim crkvenim pokretima možemo razlikovati: laičke (oblikuju ih samo laici), duhovne (obuhvaćaju različite skupine vjernika s težnjom k produbljenju duhovnoga života) i crkvene pokrete koji nastoje ujediniti različite skupine vjernika pod općom karizmom.⁴

Zajednička obilježja svih suvremenih crkvenih pokreta su: svi su tzv. laički pokreti jer nastaju inicijativom laika i svećenika i prihvaćeni su uglavnom u laičkom dijelu Crkve, naglasak se stavlja na komunitarnu dimenziju življenja, od velike je važnosti vlastito vjerničko iskustvo, smatraju da im sadržaj ima element univerzalnosti i otvoreni su ekumenizmu.⁵

I kod crkvenih pokreta postoji karizmatička osoba koja stoji na čelu pokreta, zatim se pokret oblikuje u određenu zajednicu i odražava nastojanje da se u potpunosti živi evanđelje na nov način te se bitno ukorjenjuje u vjeri Crkve.⁶

¹ Usp. Stipe Tadić, Temeljna obilježja pokreta, zajednica i udruge, u: Vijeće za laike Hrvatske biskupske konferencije, *Mogućnosti organiziranog djelovanja vjernika laika u Hrvatskoj*, Đ. Hranić (ur.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002., 720.-723.

² Često se događa da se zbog institucionalizacije gubi izvornost, polet, spontanost i prvobitni zanos.

³ Usp. S. Tadić, Temeljna obilježja pokreta, 720.-721.

⁴ Usp. Alojzije Čondić, *Pastoral crkvenih pokreta u pastoralu župne zajednice*, Bogoslovska smotra, 78 (2008.), 2., 439.-440.

⁵ Usp. S. Tadić, Temeljna obilježja pokreta, 721.

⁶ Usp. Joseph Ratzinger, *Novi izljevi Duha*, Verbum, Split, 2008., 48.-55.